

Designing a native model of social responsibilities in industrial and mining companies in Gol Gohar

Abstract:

The organization's attention to its social responsibilities represents its ethical approach and considering social interests. Among the various models that have introduced the tasks and actions of organizations in this field, the present research has focused on the design of the local model of social responsibilities in the industrial and mining companies of Gol Gohar Sirjan. This research is applied, qualitative, inductive and interpretative. To identify and extract the components, an open interview was conducted with ۸ experts familiar with the social responsibility of Gol Gohar Sirjan Company. The experts were selected using the snowball method and the selection of experts continued until theoretical saturation was reached. Thematic analysis method was used to analyze the data obtained from the interview. The social responsibility of Gol Gohar Sirjan Company was presented in the form of seven main components. The approved components in this research were: economic responsibilities, localization, education, information and advertising, responsibility towards society, responsibility towards individuals and environmental responsibilities. Finally, according to the research results, suggestions were presented.

Keywords: Responsibility, social responsibilities, industrial and mining companies of Gol Gohar Sirjan

ماهنامه علمی (مقاله علمی-پژوهشی) جامعه شناسی سیاسی ایران، سال پنجم، شماره یازدهم، بهمن ۱۴۰۱، صص ۴۴۲۸-۴۴۰۵

طراحی مدل بومی مسولیت های اجتماعی در شرکت های صنعتی و معدنی گل گهر

تاریخ دریافت: ۱۹/۳/۱۴۰۱

مجید مسعودی^۱

تاریخ پذیرش: ۲۰/۶/۱۴۰۱

ملیکه بهشتی فر^{۲*}

حسین کاظمی^۳

چکیده

توجه سازمان به مسئولیت های اجتماعی خود نمایانگر رویکرد اخلاقی آن و در نظر داشتن منافع و مصالح اجتماعی است. در میان الگوهای مختلفی که وظایف و اقدامات سازمان ها در این زمینه را معرفی کرده اند، پژوهش حاضر به طراحی مدل بومی مسولیت های اجتماعی در شرکت های صنعتی و معدنی گل گهر سیرجان پرداخته است. این پژوهش کاربردی، کیفی، استقرایی و تفسیری است. برای شناسایی و استخراج مولفه ها، مصاحبه باز با ۸ نفر از خبرگان آشنا با مسولیت اجتماعی شرکت گل گهر سیرجان انجام شد. خبرگان با استفاده از روش گلوله برفی انتخاب شدند و انتخاب خبرگان تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. برای تحلیل داده های حاصل از مصاحبه از روش تحلیل مضمون استفاده شد. مسولیت اجتماعی شرکت گل گهر سیرجان در قالب هفت مولفه اصلی ارائه شد. مولفه های مورد تایید در این تحقیق عبارت بودند از: مسولیت های اقتصادی، بومی سازی، آموزش، اطلاع رسانی و تبلیغات، مسولیت در قبال اجتماع، مسولیت در قبال افراد و مسولیت های زیست محیطی. در نهایت با توجه به نتایج تحقیق پیشنهادهایی ارائه گردید.

واژگان کلیدی: مسولیت، مسولیت های اجتماعی، شرکت های صنعتی و معدنی گل گهر سیرجان

^۱ - دانشجوی دکتری مدیریت دولتی، گروه مدیریت، واحد رفسنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، رفسنجان، ایران.

majidmasoudi22@gmail.com

^۲ - دانشیار گروه مدیریت، واحد رفسنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، رفسنجان، ایران (نویسنده مسئول)

m.beheshtifar@yahoo.com

^۳ - استادیار گروه مدیریت، دانشکده علوم اداری و اقتصاد، دانشگاه ولی عصر (عج) رفسنجان، رفسنجان، ایران

h.kazemi@vru.ac.ir

مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها حلقه‌ی فراموش شده‌ای است که اگر هم مطرح بوده است در حد حرف و ژست‌های مدیریتی بوده است. برای رفتار مسئولانه‌ی شرکت‌ها رابطه‌ی دوطرفه‌ای در نظر گرفته می‌شود که شامل تشخیص جامعه از اهمیت آن از یک سو و تلاش‌های شرکت‌ها برای کسب تاییدیه رفتار خود از "جامعه" از سوی دیگر است که با توجه به توسعه ناقص به نظر می‌رسد در منطقه‌ی گل‌گهر و سیرجان این رابطه از هر دو سو مخدوش است (گرکز و حقدادی، ۱۴۰۰: ۵۱). مسئولیت‌های اقتصادی شرکت‌ها از دیدگاه اجتماعی نیز مهم است، همانطور که مفهوم توسعه‌ی پایدار نیز به آن تاکید دارد. از آنجا که مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها یک میدان عمل است، فعل و انفعال فشار مردمی از یک سو و پاسخ شکست‌ها به چنین فشارهایی از سوی دیگر می‌تواند به بهبود استانداردهای زندگی و بالا بردن سطح پایداری اجتماعی-زیستی در مناطق مجاور شرکت‌ها کمک کرده و زمینه را آماده سازد که دینفعان با یکدیگر روبرو شده و با هم مذاکره کنند (آبین پناس و همکاران^۱، ۲۰۲۰: ۱۷۰). حوزه‌ی مساله فراتر از سازمان‌ها گسترش دارد و تعاملات مردمی که منافع مختلف و اولویت، تجارب بالاتر و از همه دیدگاه‌های فردی خود را دارند، نیز در بر می‌گیرد. شرکت‌های معدنی گل‌گهر به عنوان یکی از معادن مهم جهان، تاثیر بسیار عمیقی بر زندگی مردم مجاورش داشته و مساله توسعه‌ی پایدار و توسعه‌ی متوازن در این منطقه از مهمترین مسائلی است که باید مود تحقیق و چالش قرار گیرد (شهسواری و صداقت، ۱۴۰۰: ۲۳). امروزه توسعه‌ی پایدار یکی از مهمترین محورهای مسئولیت اجتماعی شرکت‌هاست و بدیهی است که مسئولیت اجتماعی شرکتی یکی از راه‌هایی است که می‌تواند پیامدهای صنعتی شدن را کاهش دهد. رابطه‌ی بین فعالیت‌های اقتصادی و توسعه‌ی اجتماعی-فرهنگی غیرقابل انکار است. در دنیا فعالیت شرکت‌ها بارها منجر به فجایعی مانند آلودگی و فجایع انسانی-زیستی شده است، این حوادث نشان می‌دهد هیچ شرکتی نمی‌تواند جامعه‌ی محلی پیرامون خود را نادیده انگارد (آلکاراز و همکاران^۲، ۲۰۱۹: ۲۴۶). همین فجایع و تخریب‌ها باعث شد که سازمان ملل در کنواسیون‌های مختلف حقوق بشر و محیط زیست، مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها را در خصوص محیط زیست و توسعه پایدار اجباری قلمداد کرده و دولت‌ها را موظف به نظارت بر عملکرد شرکت‌ها و پیگیری این مسئولیت‌ها بنماید (داستفونو و همکاران^۳، ۲۰۱۸: ۳۶۹). بر اساس کنواسیون‌های بین‌المللی، توسعه‌ی پایدار و مسائل مربوط به محیط زیست و کاهش تهدیدات ناشی از تخریب آنان مهمترین محورهای عملیاتی شرکت‌ها به طور اجباری است. همانطور که گفته شد شرکت‌ها به طور مستقیم بر زندگی و سلامت مردم محلی و محیط زیست اثر می‌گذارند. در حالی که اکثر شرکت‌ها امروزه اعتقاد دارند که

^۱ - Abuin-Penas & etal

^۲ - Alkaraz & etal

^۳ - Dastfono & etal

باید به مسئولیت های اجتماعی و محیطی با رویکرد توسعه‌ی پاینده توجه داشته باشند، دامنه و مرزهای گزارشگری و افشای مسئولیت اجتماعی شرکت ها برای شرکت های ایرانی تعیین شده و واضح نیست. درک مناسبی از ابعاد مسئولیت اجتماعی شرکت های ایرانی تعیین شده و واضح نیست (کاظم پور، ۱۴۰۰: ۱۵۱). درک مناسبی از ابعاد مسئولیت اجتماعی شرکت ها در کشور ما وجود ندارد و برای تبیین مفهوم عملیاتی از مسئولیت اجتماعی شرکت ها و شناخت ماهیت، نوع و محتوای آن در شرکت های ایرانی تحقیقات جامعی صورت نگرفته است. در ایران به عنوان یک کشور در حال توسعه با رویکرد توسعه‌ی پاینده بر اساس قانون ساسی، سیاست های کلی سند چشم انداز ۱۴۰۴ و برنامه ی پنجم توسعه‌ی اقتصادی و اجتماعی و فرآیند خصوصی سازی ضروری به نظر می رسد تا بتوان بر مبنای یک مطالعه‌ی تجربی و نتایج حاصل از آن، به درک توسعه‌ی افشای مسئولیت اجتماعی شرکت ها در شرکت های معدنی گل گهر کمک کرد (اقدامی و همکاران، ۱۳۹۹: ۳۹). از سویی دیگر وجود معدن به عنوان یک صنعت مادر به لحاظ تولید کانی ها و سایر مواد معدنی برای زندگی روزمره یک امر ضروری است، زیرا بسیاری از اسباب و لوازم زندگی بطور مستقیم و یا غیرمستقیم از کانی ها و مواد معدنی تامین می شوند. در حال حاضر این تولید در ارتباط با توسعه پایدار و مولفه های آن دچار چالش شده که برای ادامه کار خود نیازمند رعایت قوانین توسعه پایدار و پاسخگویی به چالش های مطرح شده است (یعقوبی و همکاران، ۱۳۹۹: ۴۶). از جمله چالش هایی که صنعت معدنکاری با آن مواجهه است می توان به بخش فرآوری و یا استخراج اشاره کرد که در مقابل سه مولفه اصلی توسعه پایدار (اقتصاد، اجتماع و محیط زیست) یکسری امتیازات مثبت و منفی را دارد. بطور مثال در بخش استخراج با تخریب زمین ها، محیط زیست و مهمتر از همه نابودی منابع تجدیدنشدنی با چالش هایی روبه‌رو است، اما در سمت دیگر به عنوان صنعت مادر حائز اهمیت فراوانی است و از لحاظ اجتماعی بر ایجاد اشتغال و تولید سرمایه نقش بسزایی دارد همچنین در بخش فرآوری، بحث پساب های سمی حاصل از فرآیند تغلیظ کارخانه های فرآوری و اثرات مخرب زیست محیطی آنها نگرانی های بسیاری را ایجاد کرده است (سالمونز و همکاران، ۲۰۱۷: ۶۱). با توجه به آنچه مطرح شد می توان بیان کرد که مشکل مسئولیت اجتماعی به عنوان یکی از مباحث مطرح روز است و رسیدگی به آن و توجه به آن جزو وظایف هر سازمانی است. همچنین با توجه به اینکه مسئولیت های اجتماعی در شرکت های صنعتی و معدنی گل گهر سیرجان و پذیرفتن آن از اولویت های پژوهشی این صنعت می باشد و همچنین با توجه به وظایفی که شرکت های صنعتی و معدنی گل گهر در قبال جامعه دارند و مشکلات ناشی از آن، طراحی الگو و مدلی متناسب با شرایط این معدن در راستای مسئولیت های اجتماعی کمکی به رعایت

هرچه بیشتر این مسائل و حرکت در راستای اهداف اجتماعی خواهد بود. هدف از انجام این پژوهش طراحی مدل بومی مسئولیت‌های اجتماعی در شرکت‌های صنعتی و معدنی گل‌گهر سیرجان است.

مبانی نظری

مسئولیت اجتماعی یک تعهد است که سازمان‌ها و موسسات باید در قبال آن پاسخگو باشند. همچنین سازمانها و مؤسسات موظفند از آلوده کردن محیط زیست، اعمال تبعیض در امور استخدامی، بی‌توجهی به تأمین نیازهای کارکنان خود، تولید کردن محصولات زیان‌آور و... که به سلامت جامعه لطمه می‌زند بپرهیزند و سرانجام سازمانها باید با اختصاص منابع مالی در بهبود رفاه اجتماعی مورد قبول اکثریت جامعه بکوشند. چرا که به وضوح مشخص است اعمال سازمانها بر محیط بیرونی تأثیر به‌سزایی خواهد داشت و نمی‌توان سود و زیان ناشی از سازمانها را بر جامعه نادیده گرفت. جهت مسئولیت اجتماعی به سمتی است که فواید اجتماع در امتداد آن است. مسئولیت اجتماعی، مجموعه وظایف و تعهداتی است که سازمان بایستی در جهت حفظ و مراقبت و کمک به جامعه‌ای که در آن فعالیت می‌کند، انجام دهد (اصلی‌پور، ۱۳۹۹: ۲۳). در بحث از مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، به اثراتی توجه می‌شود که سازمان‌ها بر جامعه یا زیستگاه خود می‌گذارد. بتازگی، مدیران و نظریه‌پردازان بر گستره این بحث‌ها و مسائل افزوده و پرسش‌های اصلی را درباره اصول اخلاقی مطرح کرده‌اند، مانند: در همزیستی یا با توجه به رابطه‌ای که با یکدیگر داریم، چگونه باید زندگی کنیم؟ یکی از سؤالات اصلی در مورد مسئولیت اجتماعی سازمان این است که مسئولیت سازمان از کجا شروع می‌شود و در کجا پایان می‌یابد؟ برای پاسخگویی به این پرسش‌ها، باید از دیدگاه یا زاویه‌ای دقیق‌تر به مسئولیت‌های اجتماعی سازمان و واکنش‌هایی که طی دهه گذشته نشان داده‌اند، نگاه شود (ابراهیمی، ۱۳۹۸: ۶۲). در ایران نیز مسئولیت‌های اجتماعی شرکت‌ها، برای شرکت‌ها در قالب مفاهیمی چون وقف و وام‌های قرض‌الحسنه و... نمود یافته است، البته وقف به عنوان سنت ملی اسلامی، عمدتاً محدود به ساخت مدرسه و یا مسجد بوده است و تجار و صاحبان صنایع در ساخت و تأمین هزینه‌های این اماکن مشارکت داشته‌اند. در سنت زرتشت نیز هر فرد زرتشتی موظف بوده که یک دهم درآمد خود را صرف داد و دهش و کمک به حل مشکلات اجتماعی و مشکلات مالی هم‌کیشان خود کند. بسیاری از صاحبان سرمایه در ارتباط بسیار نزدیکی با کارکنان خود بوده‌اند و کارکنان نیز صاحبان سرمایه خود را در نقش پدر می‌دیده‌اند. کمک در زمان بیماری، ازدواج و تهیه مسکن از جمله فعالیت‌های این پدر بوده است که با توجه به فقدان نظام تأمین اجتماعی نقش مهمی ایفا می‌نموده است (باقری نژاد و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۵۱). در کنار این نقش پدر سالاری، بسیاری از صاحبان شرکت‌ها و تجار بر اساس باورهای مذهبی و اخلاقی عمدتاً مسئولیت و نقش اجتماعی خویش در قالب نیکوکارانه و مذهبی ایفا می‌کردند. با توجه به اینکه فضای صنعتی در ایران در دهه اول سال‌های ۱۳۰۰ به آرامی شکل گرفت، تعداد کارگران صنعتی در اندازه‌های بزرگی

بود و اغلب صاحبان صنایع، با افراد جامعه خود و کارکنان خود دارای روابط اجتماعی گسترده‌ای بودند و نقش پررنگ مذهب و سنت، باعث می‌گردید مشارکت اجتماعی گسترده‌ای داشته باشند. رشد بخش خصوصی و بازار سرمایه کشور در چند سال اخیر سبب گردید شرکت های دارای مجموعه‌ای از ضوابط کاری اخلاقی و اجتماعی شوند و مسئولیت اجتماعی شرکتی در شرکت های ایرانی نهادینه شود. تا شرکت های پایدار داشته باشیم (بداغی و همکاران، ۱۴۰۰). به همین دلیل مسئولیت اجتماعی یک وظیفه برای شرکت هاست و نباید به خاطر انجام این وظیفه، برتری یا امتیازی برای شرکت ها در نظر گرفت. لیکن ساختار اقتصادی صنعتی حاکم بر فضای اقتصادی- سیاسی ایران به گونه‌ای است که شرکت ها، انجام فعالیت های مسئولیت اجتماعی را علاوه بر این که هزینه به حساب می‌آورند، آن را باعث جدا ماندن از فضای رقابتی می‌دانند. شدت یافتن فضای رقابتی باعث گردید برخی صاحبان صنایع و بسیاری از شرکت های برتر ایرانی به این مفهوم در فرآیندهای مدیریتی توجه کنند. اخذ گواهینامه‌ی کیفیت زیست محیطی، گواهینامه های تعالی سازمانی و سرآمدی مفهوم مسئولیت های اجتماعی شرکت ها، از دیگر نشانه های روی آوردن شرکت ها به سوی پذیرش مسئولیت اجتماعی است. دریافت این گواهینامه علاوه بر این که شرکت ها را به سمت بهره‌وری بیشتر سوق می‌دهد، برای شرکت ها مزیت رقابتی نیز ایجاد می‌نماید. شاید صنعتگران ایرانی به پیدا کردن شریک خارجی یکی از دلایل عمده حرکت صنایع به سمت مفهوم امروزی مسئولیت اجتماعی شرکت ها باشند که می‌توان آن را در قالب گواهینامه های EFQM و تعالی سازمانی دید (جامعی و نجفی، ۱۳۹۸: ۱۴۱).

پیشینه پژوهش

- شجاعی باغینی و مالکی (۱۴۰۰) پژوهشی با عنوان طراحی الگوی جذب و نگهداری مشتریان وفادار بر مبنای مسئولیت های اجتماعی در بخش صنایع پوشاک (مورد مطالعه فروشگاههای هاکوپیان) انجام دادند. نتایج حاصله موید آن است که اعمال مسئولیت های اجتماعی بر جذب، نگهداری و وفاداری مشتریان تاثیر مسلمی دارد. در انتها، بر اساس مبانی نظری و نتایج بدست آمده و همچنین تجربیات بدست آمده هاکوپیان، الگویی در ۵ بخش جهت بهره برداری اصحاب کسب و کار ارائه گردیده است.

- اقدامی و همکاران (۱۳۹۹) در تحقیقی به بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی و نگاهداشت وجه نقد با تاکید بر نقش واسطه‌ای عوامل ریسک سیستماتیک و حاکمیت شرکتی پرداختند. نتایج پژوهش حاکی از آن است که ریسک سیستماتیک و حاکمیت شرکتی نقش واسطه‌ای بر رابطه مسئولیت اجتماعی و نگاهداشت وجه نقد دارند، در واقع ریسک سیستماتیک باعث تضعیف اما حاکمیت شرکتی باعث تقویت رابطه بین مسئولیت اجتماعی و نگاهداشت وجه نقد می‌شود.

- سجاسی قیداری و همکاران (۱۳۹۸) به تحقیقی تحت عنوان سنجش مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت های کارآفرینی کشاورزی در مناطق روستای (مورد مطالعه: دهستان های شهرستان های کاشمر

و بردسکن و خلیل آباد) پرداخته‌اند. نتایج تحقیق نشان داده که بین اکثر شاخص‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌های مورد مطالعه همبستگی زیادی وجود دارد.

- عزیزی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی به بررسی فعالیت‌های داخلی و خارجی مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها در نظام بانکی و بررسی رابطه آن با سرمایه اجتماعی پرداختند. نتایج تحقیق حاکی از وجود رابطه مثبت و معنادار میان متغیرهای تحقیق بوده و با استفاده از روش تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی، مدل ابعاد داخلی و خارجی مسئولیت اجتماعی نظام بانکی تأیید شد. مقایسه میانگین ابعاد مسئولیت اجتماعی نظام بانکی حاکی از پایین بودن بعد بشردوستانه نسبت به سایر ابعاد فعالیت‌های خارجی و بعد عدم تبعیض نسبت به سایر ابعاد فعالیت‌های داخلی مسئولیت اجتماعی نظام بانکی می‌باشد.

- اسماعیل‌پور و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی به بررسی تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت بر وفاداری به برند به واسطه اعتبار برند (مورد مطالعه: بانک صادرات ایران، شهر بوشهر) پرداختند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که تمامی ابعاد مسئولیت اجتماعی شرکت (مسئولیت اقتصادی، مسئولیت قانونی، مسئولیت اخلاقی و مسئولیت بشردوستانه) بر اعتبار برند بانک صادرات، تأثیر مثبت و معناداری دارد. علاوه بر این، اعتبار برند بانک صادرات بر وفاداری به برند آن نیز تأثیر مثبت و معناداری دارد.

- آقای و کاظم‌پور (۱۳۹۵) پژوهشی با عنوان تأثیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی و تنوع‌پذیری محصولات بر عملکرد شرکت انجام دادند. نتایج حاکی از آن بودند که بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت رابطه مثبت و معنادار و بین تنوع‌پذیری محصولات و عملکرد شرکت رابطه منفی و معناداری وجود دارد.

- گارسیا^۱ و همکاران (۲۰۲۱) به تحقیقی با عنوان مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد شرکت در صنعت هتلداری نقش میانجی‌گر مدیریت منابع انسانی سبز و پیامدهای زیست‌محیطی پرداخته‌اند. نتایج به دست آمده وجود رابطه مستقیم و مثبت بین CSR و عملکرد را نشان می‌دهد. علاوه بر این، ما از طریق میانجی‌گری GHRM و پیامدهای زیست‌محیطی، تأثیر غیرمستقیمی در رابطه ذکر شده پیدا کرده‌ایم. نتایج این مطالعه کمک بسزایی به ادبیات CSR و GHRM و همچنین مشارکت عملی مدیران می‌کند.

- پوپکوا^۲ و همکاران (۲۰۲۱) به تحقیقی با عنوان مسئولیت اجتماعی شرکت در میان فاصله‌گذاری اجتماعی در طول بحران کرونا: کشورهای در حال توسعه در مقابل کشورهای توسعه یافته پرداخته‌اند. شرایط فاصله‌گذاری اجتماعی - به دلیل پاندمی - COVID-۱۹ مسئولیت اجتماعی شرکت به سطح جدیدی می‌رسد. یکی از گسترده‌ترین نمودهای مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، هم در کشورهای در حال توسعه و هم در کشورهای توسعه یافته تبدیل کارآفرینی به صورت فعالیت از راه دور می‌باشد. این موضوع موجب فراهم سازی اشتغال از راه دور برای کارگران و خرید آنلاین کالا و خدمات برای مصرف‌کنندگان شده است.

^۱ -Garsia

^۲ - Popkoua

- جیون^۱ و همکاران (۲۰۲۰) به تحقیقی با عنوان مسوولیت اجتماعی درک شده شرکت و رفتارهای مشتریان در صنعت خدمات اشتراک گذاری خودرو پرداختند. نتایج نشان داد که PCSR بر نگرش برند و ارتباط شخصی با برند، تأثیر معناداری دارد. با این وجود، PCSR هیچگونه تأثیر مستقیمی بر ترجیح برند مشتریان نداشت، در حالی که نگرش به برند و ارتباط شخصی با برند اثر میانجی در رابطه بین PCSR و ترجیح برند داشتند. این مطالعه همچنین در مورد مفاهیم مدیریتی و نظری اقدامات PCSR برای یک صنعت خدمات اشتراک گذاری خودرو بحث کرده است.

- کوندا^۲ و همکاران (۲۰۱۹) به تحقیقی با عنوان مسوولیت اجتماعی شرکت و رفتار شهروندی سازمانی نقش میانجی رضایت شغلی پرداخته اند. داده ها از ۲۱۵ کارمند دفتری تمام وقت در موقعیت های شغلی غیر مدیریتی هتل ها و خدمات مسافرتی استانبول و آنتالیای ترکیه با استفاده از یک پرسشنامه خود ایفا جمع آوری شده است. فرضیه های تحقیق با استفاده از تحلیل رگرسیون چندگانه مورد بررسی قرار گرفتند.

- سو و سوانسون (۲۰۱۹) به تحقیقی با عنوان تأثیر مسوولیت اجتماعی شرکت بر رفتارهای سبز حمایتی و رفاه کارکنان هتل پرداختند. یافته ها نشان داد که اعتماد و هویت سازمان، به طور جزئی، نقش میانجی در رابطه بین مسوولیت اجتماعی شرکتی درک شده با رفاه کارکنان و رفتار سبز را ایفا می کند. تجزیه و تحلیل میانجیگری متعددی برای افزودن بینش های بیشتر به این روابط استفاده شد. پیاده سازی نوآوری در زمینه مسوولیت اجتماعی شرکت توسط یک سازمان می تواند نتایج مثبتی در محل کار برای کارکنان (افزایش رفاه)، شرکت (مشارکت بیشتر در رفتارهای سبز در محیط کاری) و ارتباط بین کارکنان و شرکت (اعتماد و هویت سازمانی بیشتر) فراهم کند.

روش شناسی پژوهش

در این پژوهش از روش تحقیق ترکیبی - اکتشافی استفاده شد؛ که در دو مرحله انجام می شود. مرحله اول به صورت کیفی و با روش تحلیل مضمون صورت گرفت. در مرحله دوم با استفاده از روش پیمایش تحلیلی صورت گرفت. با توجه به روش ترکیبی پژوهش فوق، شیوه گردآوری داده ها به منظور انجام پژوهش در دو بخش کیفی طراحی الگو و بخش کمی آزمون الگو، قابل بررسی است. در این پژوهش از روش تحقیق کیفی مانند تکنیک تحلیل مضمون کدگذاری و طبقه بندی در جهت مولفه های مسوولیت اجتماعی شرکت های معدنی گل و گهر و از روش کمی مانند مدلسازی معادلات ساختاری تفسیری استفاده شد؛ بنابراین، رویکرد این پژوهش ترکیبی از رویکردهای کیفی و کمی (آمیخته) است که در آن از مصاحبه جهت استخراج مولفه ها استفاده شد و از روش های کمی برای تأیید مدل های اندازه گیری و آزمون مدل مفهومی مورد استفاده گرفت. جامعه آماری در این تحقیق دو قسمت دارد؛ در قسمت کیفی جامعه آماری مدیران و کارشناسان مسوولیت اجتماعی شرکت های صنعتی و معدنی گل

^۱ Jeon

^۲ Konda

گهر بودند. در بخش کیفی تعداد ۸ نفر از مدیران و متخصصان شرکت های معدنی و صنعتی گل گهر به عنوان نمونه انتخاب شد. در بخش کیفی از شیوه گلوله برفی تعداد ۸ نفر از مدیران و متخصصان شرکت های معدنی و صنعتی گل گهر به عنوان نمونه انتخاب شدند. در این تحقیق در قسمت کیفی مصاحبه‌هایی نیمه ساختاریافته با خبرگان استفاده شد. حین انجام مصاحبه، کلیه شرح نظرات مصاحبه شوندگان ضبط و نگهداری شده و نظرات آنان به همراه مشاهدات پژوهشگر و برداشت آن، به متن تبدیل شد. بعد از رسیدن به نقطه اشباع در نظرات ارائه شده توسط مصاحبه شوندگان، داده های اولیه به نرم افزار ماکس کیودا ورژن ۱۰ داده شده و با کمک این نرم افزار، کدهای اولیه ایجاد گردید و سپس براساس قاعده کدگذاری ثانویه اقدام گردید. بعد از تعیین مقوله ها، در مرحله بعد طبقات اصلی نظریه تعیین شدند. از آنجا که در طراحی مدل بایستی نخست مؤلفه ها تعیین و سپس رابطه بین آنها تبیین گردد و پس از آن منطق انتخاب این مؤلفه ها و ارتباط بین آنها تشریح شد، در گام دوم براساس داده های به دست آمده، مؤلفه های پیاده سازی سیستم مورد نظر ارائه شد. بعد از استخراج نتایج اقدام به ساخت و اعتباریابی مقیاسی برای اجرای رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری تفسیری گردید.

یافته‌های پژوهش

جدول (۱): مضامین اصلی و فرعی شناسایی شده (مؤلفه های طراحی مدل بومی مسئولیت های

اجتماعی در شرکت های صنعتی و معدنی گل گهر)

مضمون اصلی	مضمون فرعی	کد مشارکت کنندگان و درون مایه های استخراجی
مسئولیت های اجتماعی	مسئولیت های اقتصادی	م ۱ کد ۱: ایجاد آلودگی ها م ۲ کد ۳: اثرات منفی و مثبت آن برای شهر سیرجان م ۲ کد ۵: مسئولیت های اقتصادی برای این سازمان
	بومی سازی	م ۱ کد ۲: مسئولیت بنگاه های بزرگ بازده و بنگاه های پول ساز و پر درآمد م ۳ کد ۳: بومی سازی نیاز است
	آموزش	م ۴ کد ۱: مسئولیت اجتماعی یک چهارچوب اخلاقی م ۳ کد ۲: با اخلاق آموزش و با حساسیت نسبت به مسائل اجتماعی، فرهنگی و محیطی رفتار کنند
	اطلاع رسانی و تبلیغات	م ۴ کد ۳: مفهوم بسیار فراگیر م ۵ کد ۲: مسئولیت پذیری حرکت از شهرنشینی به شهروندی است. م ۶ کد ۴: انسان ها در جایگاه خودشان در فضای شهرنشینی

م ۵ کد ۵: فارغ از زنجیره شهروندی کار خودش اطلاع رسانی و تبلیغات را انجام می دهد	
م ۴ کد ۹: مسائل فرهنگی، مسائل اجتماعی، مسائل حتی اقتصادی محیط پیرامونی خودشان مسئول می دانند	مسئولیت در قبال اجتماع
م ۳ کد ۶: در باب مساله پیرامونی خودشان در جامعه پیرامونی خودشان می توانند نقش ایفا کنند و در این خصوص مسئولیت هایی رو برای خودشان تعریف می کنند	مسئولیت در قبال افراد
م ۵ کد ۴: ابعاد مسئولیت اجتماعی که در تعاریف مختلف متفاوت است. یک بیس کلی در مسئولیت اجتماعی داریم م ۵ کد ۲: مسئولیت اجتماعی در چهار ابعاد : بعد اقتصادی، بعد محیط زیستی، بعد قانونی	مسئولیت های زیست محیطی

جدول (۲): مضامین اصلی و فرعی شناسایی شده (شاخص های ارائه و طراحی مدل بومی مسولیت

های اجتماعی در شرکت های صنعتی و معدنی گل گهر)

مضمون اصلی	مضمون فرعی	کد مشارکت کنندگان و درون مایه های استخراجی
مسئولیت های اقتصادی	کاهش تورم	م ۳ کد ۵: بنگاه های اقتصادی که هر جای دنیا که کار می کنند درآمد مطلوبی دارند م ۴ کد ۲: متخصصین بومی و برجسته ای که شناخت و تحقیقات جدی داشته اند
	کمک به اقتصاد منطقه	م ۶ کد ۶: فرهنگ بومی سازی در شرکت گل گهر به دنبال مدیریت بومی م ۷ کد ۴: فرهنگ بومی گزینی
	ایجاد کارگاه های تولیدی	م ۵ کد ۳: مدیران بومی اساسا در بحث های علمی خیلی جایگاهی برایشون در نظر گرفته نمی شود
	کمک به بنگاه های زود بازده	م ۷ کد ۳: فرهنگ بومی سازی از زمان مدیرعامل جدید گل گهر که یک انرژی بیشتری گرفته
بومی سازی	بهره گیری از قابلیت های منطقه	م ۶ کد ۲: حوزه فرهنگ و بحث های اجتماعی
	بهره گیری از نیروی بومی	م ۸ کد ۱۱: دانش آموختگانی را در زمینه مورد نیاز گل گهر
آموزش	آگاه سازی عمومی	م ۴ کد ۸: دامنه مسئولیت های اجتماعی بایستی گسترده تر شود

	پژوهش های علمی	م ۵ کد۲: بومی هایی هستند که کارهایی که به آنها واگذار شده را توانایی دارند انجام دهند
	دوره های آموزشی تخصصی	م ۱ کد۱: شناخت و تحقیقات جدی
اطلاع رسانی و تبلیغات	گسترش روابط عمومی	م ۳ کد۷: مسئولیت اجتماعی کلاً بدون هیچ سندی بدون هیچ قولنامه ای بدون هیچ صورت جلسه ای از طرف شرکت های بزرگ و بنگاه های اقتصادی برای مردم هزینه می کنند م ۲ کد۴: مدیریت بومی در شرکت گل گهر استقلال پیدا کند
	اطلاع رسانی پیرامون فعالیت های سازنده	م ۴ کد۷: مدیران بومی
مسئولیت در قبال اجتماع	مشتری مداری	م ۳ کد۴: شرکت گل گهر به عنوان یکی از بزرگترین شرکت های صنعتی و معدنی
	توجه به عموم جامعه	م ۷ کد۷: در بحث مسئولیت های اجتماعی گام های اولیه ای برداشته شده
	مسئولیت پیرامون امور شهری	م ۴ کد۳: فرهنگ بومی سازی که در اولویت های همه شرکت های منطقه هست
	گسترش و بهبود فضای شهری	م ۵ کد۷: شرکت های صنعتی و معدنی هم مسئولیت های خاصی را به عهده
مسئولیت در قبال افراد	ساخت و تجهیز مراکز درمانی	م ۷ کد۶: اینکه آموزش نیروی انسانی برای آمادگی برای ایفای مسئولیت ساخت و تجهیز مراکز درمانی بتواند به عهده بگیرد
	تامین مالی کارکنان	م ۵ کد۵: در بعد اجتماعی فعالیت های اجتماعی رفاه اجتماعی رفع بیکاری اینها رو در بر دارد
	کمک به اقشار کم درآمد	م ۷ کد۲: از لحاظ اخلاقیات رعایت حال جامعه و حتی ذینفعانشان را داشته باشند
	اشتغال زایی	م ۶ کد۳: اینکه توانمندسازی نیروی انسانی برای اشتغال در آن صنعت مورد توجه قرار بگیرد
	ارائه تسهیلات به جوانان	م ۵ کد۷: یکی از مسئولیت های اجتماعی شرکت های بزرگ باشد این که دغدغه جذب نیروی متخصص از اجتماع پیرامونی وجود داشته باشد

م ۴ کد ۶: در بعد اخلاقی خوب قطعاً شرکت‌ها باید پایبند به اصول اخلاقی باشند و	ساخت مراکز فرهنگی	
م ۳ کد ۳: در بعضی از مشاغل هم خوب قاعدتاً بنا به فرهنگی که در جامعه وجود دارد مهارت‌های لازمش ایجاد نشده است	ایجاد مراکز تفریحی	
م ۵ کد ۸: در بعد بشردوستانه که در حقیقت انتهای هرم کارول را در بر می‌گیرد	افزایش فضای سبز	مسئولیت‌های زیست محیطی
م ۴ کد ۴: در بعد محیط زیستی چون که مخصوصاً معادن محیط زیست را خیلی آلوده می‌کنند	کاهش آلودگی‌های محیط زیست	

جدول (۳): مولفه و شاخصهای استخراج شده از مصاحبه‌ها

شاخصها	مولفه‌ها
کاهش تورم	مسئولیت‌های اقتصادی
کمک به اقتصاد منطقه	
ایجاد کارگاه‌های تولیدی	
کمک به بنگاه‌های زود بازده	
بهره‌گیری از قابلیت‌های منطقه	بومی‌سازی
بهره‌گیری از نیروی بومی	
آگاه‌سازی عمومی	آموزش
پژوهش‌های علمی	
دوره‌های آموزشی تخصصی	
گسترش روابط عمومی	اطلاع‌رسانی و تبلیغات
اطلاع‌رسانی پیرامون فعالیت‌های سازنده	
مشتری‌مداری	مسئولیت در قبال اجتماع
توجه به عموم جامعه	
مسئولیت پیرامون امور شهری	
گسترش و بهبود فضای شهری	
ساخت و تجهیز مراکز درمانی	مسئولیت در قبال افراد
تامین مالی کارکنان	
کمک به اقشار کم‌درآمد	
اشتغال‌زایی	
ارائه تسهیلات به جوانان	

ساخت مراکز فرهنگی	
ایجاد مراکز تفریحی	
افزایش فضای سبز	مسئولیت های زیست محیطی
کاهش آلودگی های محیط زیست	

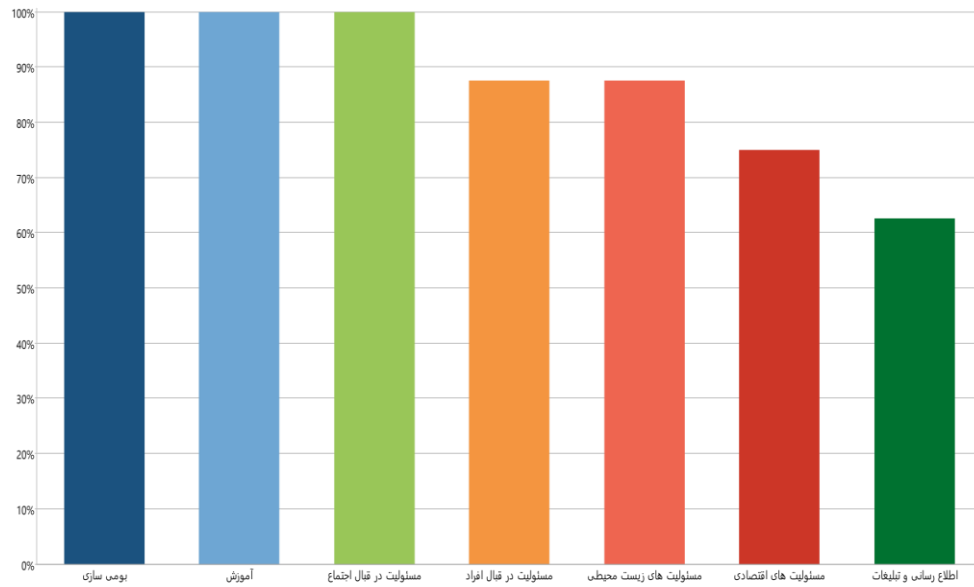
بعد از استخراج مضامین جدول اشباع نظری برای مولفه‌ها و شاخصهای الگو در زیر آمده است:

جدول (۴): جدول برای مولفه های الگو

Code System	1	2	3	4	5	6	7	8
مسئولیت های اقتصادی	■	■	■	■	■		■	
بومی سازی	■	■	■	■	■	■	■	■
آموزش	■	■	■	■	■	■	■	■
اطلاع رسانی و تبلیغات	■		■	■	■			■
مسئولیت در قبال اجتماع	■	■	■	■	■	■	■	■
مسئولیت در قبال افراد	■	■		■	■	■	■	■
مسئولیت های زیست محیطی	■	■		■	■	■	■	■

جدول (۵): جدول اشباع نظری برای مولفه های الگو

Code System	1	2	3	4	5	6	7	8	SUM
مسئولیت های اقتصادی	4	18	5	3	5		3		38
بومی سازی	5	11	3	1	7	3	4	2	36
آموزش	1	1	4	8	5	5	2	7	33
اطلاع رسانی و تبلیغات	1		6	4	2			1	14
مسئولیت در قبال اجتماع	4	16	10	12	7	2	9	4	64
مسئولیت در قبال افراد	5	15		4	13	5	9	6	57
مسئولیت های زیست محیطی	5	6		1	4	3	4	5	28
Σ SUM	25	67	28	33	43	18	31	25	270

نمودار (۱): نمودار اشباع نظری مصاحبه برای مولفه های الگو

جدول (۶): جدول برای شاخص های الگو

Code System	1	2	3	4	5	6	7	8
کاهش تورم		■	■	■			■	
کمک به اقتصاد منطقه	■	■			■		■	
ایجاد کارگاه های تولیدی		■			■			
کمک به بنگاه های زود بازده		■			■			
بهره گیری از قابلیت های منطقه	■	■	■		■	■	■	■
بهره گیری از نیروی بومی	■	■		■	■	■	■	■
آگاه سازی عمومی								■
پژوهش های علمی			■	■	■	■		
دوره های آموزشی تخصصی	■	■		■	■	■	■	■
گسترش روابط عمومی			■	■	■			
اطلاع رسانی پیرامون فعالیت های سازنده	■		■	■	■			■
مشتری مداری							■	
توجه به عموم جامعه		■	■	■	■	■	■	■
مسئولیت پیرامون امور شهری	■	■	■	■	■		■	■
گسترش و بهبود فضای شهری	■	■		■			■	
ساخت و تجهیز مراکز درمانی							■	
تامین مالی کارکنان							■	
کمک به اقشار کم درآمد		■		■	■			■
اشتغال زایی	■	■			■		■	■
ارائه تسهیلات به جوانان	■							
ساخت مراکز فرهنگی	■	■			■	■	■	■
ایجاد مراکز تفریحی	■	■			■	■	■	■
افزایش فضای سبز	■	■			■	■	■	■
کاهش آلودگی های محیط زیست	■	■		■	■	■	■	■

جدول (۷): جدول اشباع نظری برای شاخص های الگو

Code System	1	2	3	4	5	6	7	8	SUM
کاهش تورم		4	4	3			1		12
کمک به اقتصاد منطقه	2	9	1		2		2		16
ایجاد کارگاه های تولیدی	1	3			1				5
کمک به بنگاه های زود بازده	1	2			2				5
بهره گیری از قابلیت های منطقه	2	5	2		4	1	2	1	17
بهره گیری از نیروی بومی	3	6	1	1	3	2	2	1	19
آگاه سازی عمومی								6	6
پژوهش های علمی			4	2	4	3			13
دوره های آموزشی تخصصی	1	1		6	1	2	2	1	14
گسترش روابط عمومی			5	3	1				9
اطلاع رسانی پیرامون فعالیت های سازنده	1		1	1	1			1	5
مشتری مداری							3		3
توجه به عموم جامعه		5	5	8	4	2	3	3	30
مسئولیت پیرامون امور شهری	3	7	5	3	3		2	1	24
گسترش و بهبود فضای شهری	1	4		1			1		7
ساخت و تجهیز مراکز درمانی							1		1
تامین مالی کارکنان							3		3
کمک به اقشار کم درآمد		4		4	2			1	11
اشتغال زایی	2	3			7		1	2	15
ارائه تسهیلات به جوانان	1								1
ساخت مراکز فرهنگی	1	3			3	3	2	1	13
ایجاد مراکز تفریحی	1	5			1	2	2	2	13
افزایش فضای سبز	1	4			2	1	2	1	11
کاهش آلودگی های محیط زیست	4	2		1	2	2	2	4	17
Σ SUM	25	67	28	33	43	18	31	25	270

طبق جداول (۵.۶.۷) مولفه های طراحی مدل بومی مسؤلیت های اجتماعی در شرکت های صنعتی و

معدنی گل گهر سیرجان شامل:

- مسؤلیت های اقتصادی

- بومی سازی

- آموزش

- اطلاع رسانی و تبلیغات

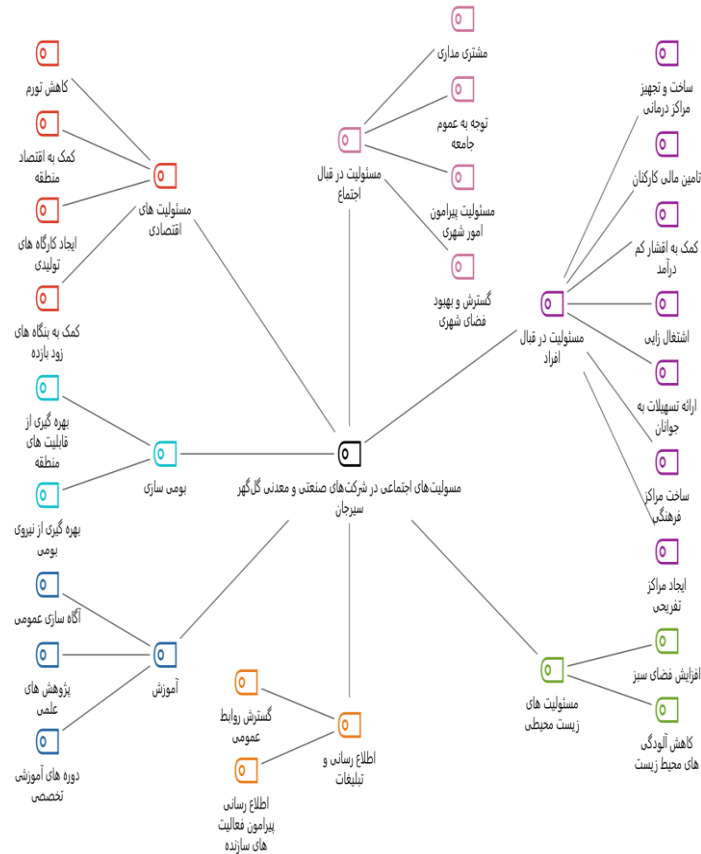
- مسؤلیت در قبال اجتماع

- مسؤلیت در قبال افراد

- مسؤلیت های زیست محیطی

جدول (۸): فراوانی مفاهیم در مولفه‌ها و شاخص‌ها

فراوانی	شاخصها	مولفه‌ها
۵	کاهش تورم	مسئولیت‌های اقتصادی
۱	کمک به اقتصاد منطقه	
۴	ایجاد کارگاه‌های تولیدی	
۷	کمک به بنگاه‌های زود بازده	
۶	بهره‌گیری از قابلیت‌های منطقه	بومی‌سازی
۲	بهره‌گیری از نیروی بومی	
۴	آگاه‌سازی عمومی	آموزش
۳	پژوهش‌های علمی	
۸	دوره‌های آموزشی تخصصی	
۷	گسترش روابط عمومی	اطلاع‌رسانی و تبلیغات
۲	اطلاع‌رسانی پیرامون فعالیت‌های سازنده	
۳	مشتری‌مداری	مسئولیت در قبال اجتماع
۱	توجه به عموم جامعه	
۴	مسئولیت پیرامون امور شهری	
۵	گسترش و بهبود فضای شهری	
۶	ساخت و تجهیز مراکز درمانی	مسئولیت در قبال افراد
۲	تامین مالی کارکنان	
۴	کمک به اقشار کم‌درآمد	
۳	اشتغال‌زایی	
۲	ارائه تسهیلات به جوانان	
۷	ساخت مراکز فرهنگی	
۲	ایجاد مراکز تفریحی	
۵	افزایش فضای سبز	مسئولیت‌های زیست‌محیطی
۱	کاهش آلودگی‌های محیط زیست	

شکل (۲): خروج نهایی تحلیلی مضمون مولفه ها و شاخص های تحقیق

بحث و بررسی

این پژوهش با هدف طراحی مدل بومی مسوولیت های اجتماعی در شرکت های صنعتی و معدنی گل گهر سیرجان انجام شده است و از روش تحلیل مضمون برای تحلیل کیفی داده ها استفاده شد. در تحلیل مرحله ای یافته ها، مفاهیم به عنوان واحد تحلیل در سطوح متن کل مصاحبه، پاراگراف، عبارت و جملات مورد توجه قرار گرفتند و با تفکیک متن مصاحبه به عناصر دارای پیام در داخل خطوط یا پاراگراف ها، تلاش شد و ۷ مولفه و ۲۴ شاخص برای طراحی مدل مسوولیت پذیری اجتماعی شرکت های صنعتی و معدنی گل گهر سیرجان استخراج شد. لازم به توضیح است که در روش تحلیل مضمون، مولفه های جدیدی بوجود آمده است. لذا همه یافته ها قابل مقایسه با ادبیات پیشین نبوده و برای بررسی کامل بایستی در پژوهش های آتی مورد بررسی کمی و ارزیابی قرار گیرند.

۱- نتایج حاصل از تحلیل مضمون مصاحبه های تحقیق نشان داد که مسئولیت های اقتصادی (کاهش تورم، کمک به اقتصاد منطقه، ایجاد کارگاه های تولیدی و کمک به بنگاه های زود بازده) به عنوان مولفه مسئولیت اقتصادی شرکت های صنعتی و معدنی گل گهر سیرجان شناخته شده است و این شرکت برای ایفای نقش مسئولیت اجتماعی بایستی به مسئولیت اقتصادی خود عمل کند. دانایی فرد و همکاران (۱۳۹۹) تحقیقی انجام داده‌اند که نتایج حاصل از تحقیق حاضر را تایید کرده است و مسئولیت اقتصادی را از جمله مولفه‌های مسئولیت اجتماعی از دیدگاه آیات و روایات برای دانشگاه های جامعه اسلامی معرفی کرده‌اند. خلیفه سلطانی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی فعالیت در حوزه اقتصادی را از جمله مولفه‌ها و شاخص‌هایی که سلبریتی‌ها برای ایفای نقش مسئولیت اجتماعی به آن عمل کنند، معرفی کرده‌اند. بداعی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی دریافتند که بعد اقتصادی از جمله مولفه های مسئولیت پذیری اجتماعی با رویکرد اسلامی ایرانی در سازمان تامین اجتماعی (مطالعه موردی: استان های تهران، فارس، کرمانشاه، لرستان) است. کارول (۱۹۹۱) نیز در پژوهشی مسئولیت اقتصادی را از جمله مولفه‌های مسئولیت پذیری اجتماعی شناسایی کرده است. قاسمی (۱۳۹۰) نیز با ادغام دو مدل کارول و وود، مسئولیت اقتصادی را به عنوان مهم‌ترین و اولین مولفه مسئولیت اجتماعی معرفی کرده است. داسلورد^۱ (۲۰۰۸) نیز در پژوهشی دریافته است که مسئولیت اقتصادی از جمله مسئولیت های مهم شرکت‌ها در انجام مسئولیت‌های اجتماعی است. بالا و یونگ^۲ (۲۰۰۸) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسیدند که مسئولیت اقتصادی مهم‌ترین مسئولیت و مسئولیت بشردوستانه کم اهمیت ترین مسئولیت است. حبیبی و همکاران (۱۳۹۵) در تحقیقی دریافتند که مسئولیت اجتماعی دارای پنج مولفه‌ی: بشردوستانه، اقتصادی، قانونی، اخلاقی و فناوری است. تیرمی وانلسلندر له^۳ (ذکر شده در بداعی و همکاران، ۱۴۰۰) در تحقیقی دریافت که هدف‌های اجتماعی نسبت به هدف‌های اقتصادی و محیطی اهمیت بیشتری در سیاست‌های مسئولیت اجتماعی دارند. در ضمن جهت ایجاد خلاقیت، هدف‌های اجتماعی دارای اهمیت بیشتری نسبت به هدف‌های اقتصادی و محیطی هستند. منتظری و همکاران (۲۰۱۷) در تحقیق خود مسئولیت اجتماعی در صنعت ورزش را در چهار بعد اقتصادی، بشردوستانه، اخلاقی، قانونی و زیست محیطی سنجیده‌اند. علوی و همکاران (۱۳۹۹) در تحقیق خود به شناسایی ابعاد مسئولیت اجتماعی ورزشکاران مشهور پرداختند و هشت مقوله اصلی مسئولیت سیاسی، اقتصادی، قانونی، اجتماعی، بشردوستی، زیست محیطی، رسانه‌ای- خبری و آموزشی- ورزشی را شناسایی کردند. طالبی و خوشبین (۱۳۹۱) در تحقیق خود مسئولیت‌پذیری جوانان را در ابعاد اقتصادی، سیاسی،

^۱ Doslord

^۲ Bala & Yeung

^۳ Tirmi vanlslander leh

اجتماعی (جامعه‌ای) و فرهنگی بررسی نمودند. هر سازمان یا شرکتی که در زمینه اجتماعی تمایل به فعالیت و برنامه ریزی داشته باشد بایستی مسئولیت‌های مالی و حمایت‌های مالی را بر عهده بگیرد و در راستای تحقق مسئولیت اجتماعی خود ملزم به پرداخت هزینه‌هایی است و بایستی هزینه‌هایی را تقبل نماید.

۲- نتایج تحلیل مضمون مصاحبه‌ها و داده‌های کمی نشان داد که بومی سازی (بهره‌گیری از قابلیت های منطقه و بهره‌گیری از نیروی بومی) به عنوان مولفه و شاخص های مطرح در حفظ مسئولیت اجتماعی شرکت های صنعتی و معدنی گل گهر سیرجان می باشد و برای مسئولیت اجتماعی بایستی به این بعد توجه کند، مولفه‌ای که در تحقیقات قبلی کمتر مورد توجه قرار گرفته و تعداد معدودی مطالعه به این مولفه پرداخته‌اند. حساس یگانه و برزگر (۱۳۹۲) در تحقیقی دریافتند که مهمترین مولفه بعد اجتماعی از نظر انتظارات ذینفعان شامل اخلاق کسب و کار، فساد و رشوه‌خواری و مشارکت در توسعه جامعه می باشد. ابوه و اجیبولاد^۱ (۲۰۱۷) در پژوهشی دریافتند که جذب و توانمندکردن کارکنان و نگهداری و ارائه تخصص به آنها از جمله مسئولیت های اجتماعی شرکت ها است. محیط شرکت، محیط بالیدن صنایع، شرکتهای، جوشیدن استعدادها و بروز و ظهور نقاط مهم و حساس موثر در تولید فراورده های شرکت های صنعتی و معدنی گل گهر سیرجان است و واقعیت هم این است که بهسازی فضای کاری و بهره‌گیری از قابلیت‌های منطقه‌ای و بهره‌گیری از نیروهای بومی که یکی از زمینه های آن گسترش فعالیت ها شرکت های دانش بنیان و بهره‌گیری از نیروی‌های بومی است و زمینه ساز بهبود اوضاع سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و انسانی جامعه ای است که شرکت در آن فعالیت می کند را در بر می گیرد. پررنگ بودن فضای استفاده موثر از قابلیت ها و استعدادها و امکان تبادل ایده ها و نظرها علاوه بر منافع اقتصادی برای شرکت می تواند منافع اجتماعی نیز به همراه داشته باشد و زمینه بومی شدن را فراهم آورد و موجب گردد تا شرکت با خودسازی و گسترش توانایی های خود و هماهنگی و تعادل بین ارزش‌ها و هنجارهای فردی و اجتماعی، زمینه بهبود توانایی‌های فردی و سازمانی را افزایش دهد که این قبیل فعالیت‌ها امکان بهبود فعالیت‌های شرکت را فراهم خواهد آورد و آرمان بومی سازی را نیز محقق خواهد ساخت و باعث حل چالش ها و مسائل موجود در مسیر می شود. با توجه به آنچه بیان شد شرکت های صنعتی و معدنی گل گهر سیرجان می تواند فضای مناسبی جهت آموزش نیروهای بومی برای فراگیری و آگاهی از حقوق و مسئولیت های اجتماعی خود فراهم آورد تا از نظر دیدگاه و افق دید و گستره اطلاعاتی به شهروندانی مفید، متعهد و مسئولیت پذیر تبدیل شوند و در عین حال به فرهنگ بومی و ملی خود نیز پایبند باشند.

^۱ Oboh & Ajibolade

۳- نتایج حاصل از تحلیل کیفی نظر خبرگان تحقیق حاضر نشان داد که آموزش (آگاه سازی عمومی، پژوهش های علمی و دوره های آموزشی تخصصی) جزو مسئولیت های اجتماعی است که شرکت های صنعتی و معدنی گل گهر سیرجان بایستی تقبل کنند و در راستای حادث شدن آن گام بردارند. احسان و کالیم^۱ (۲۰۱۲) در این تحقیقی که در شرکت های پاکستانی انجام دادند دریافتند که در امور اجتماعی و بهبود استانداردهای زندگی و تسهیلات بهتر برای آموزش و سلامت کارکنان و حمایت های محیطی در تغییرات هزاره ی جدید توجه دارند و اعتقاد بر این است که این امر سبب ایجاد اعتماد و اطمینان کارکنانشان بر شرکت خواهد شد. فومیهارانون^۲ (۲۰۱۰) توسعه ی آموزش منابع انسانی را به عنوان مولفه ی اصلی در ترکیب اصلی مسئولیت اجتماعی برای ۲۸ شرکت صنعتی تایلد معرفی کردند. بدایغی و همکاران (۱۳۹۹) نیز در پژوهشی دریافت که یکی از راه های ایجاد ارتباط دوطرفه و ایجاد اعتماد بین سازمان و جامعه آموزش است. این آموزش می تواند از سطح پایین آموزش و پرورش شروع شده و تا آموزش عالی ادامه یابد. کارول (ذکر شده در نیکولوا و آرسیس^۳، ۲۰۱۷) آموزش را از جمله مولفه های مسئولیت پذیری اجتماعی معرفی کرده است. دانایی فرد و همکاران (۱۳۹۹) نیز در مطالعه ای دریافت که مسئولیت فرهنگی آموزشی از جمله مسئولیت های اجتماعی از دیدگاه آیات و روایات است. آموزش جامع و کارآفرینی در تحقیق رودریگز و همکاران (ذکر شده در دانایی فرد و همکاران، ۱۳۹۹) به عنوان مسئولیت اجتماعی معرفی شده است. آموزش به کارکنان و کلیه افرادی که با شرکت های صنعتی و معدنی گل گهر سیرجان در ارتباط هستند موجب خواهد شد تا سطح آگاهی این افراد افزایش یابد و زمینه را برای حفاظت از محیط زیست و مجموع مسئولیت های اجتماعی و زیست محیطی افزایش دهد و موجب بهبود عملکرد شرکت ها و همچنین عملکرد زیست محیطی شرکت شود.

۴- نتایج حاصل از تحلیل مضمون داده های کیفی جمع آوری شده نشان داد که اطلاع رسانی و تبلیغات (گسترش روابط عمومی و اطلاع رسانی پیرامون فعالیت های سازنده) از جمله مولفه های شناسایی شده مسئولیت اجتماعی در این تحقیق است. این مولفه و شاخص ها در تحقیقات انجام شده قبلی کمتر مورد توجه قرار گرفته اند و در این تحقیق به عنوان مولفه های مسئولیت اجتماعی شرکت های صنعتی و معدنی گل گهر سیرجان شناسایی و استخراج شده اند. بدایغی و همکاران (۱۳۹۹) در تحقیقی دریافتند که صداقت در اطلاع رسانی مولفه مسئولیت پذیری اجتماعی سازمان تامین اجتماعی است و سازمان جهت ارائه پیشنهادات عموم لازم است از نظرات عموم اطلاع پیدا نماید و در راستای نظرات آنها

^۱ Ehsan & Kaleem

^۲ Phumitharanon

^۳ Nikolova & Arsic

حرکت کند. آبین پناس^۱ (۲۰۲۰) در تحقیقی اطلاع رسانی و اشتراک اطلاعات را از جمله مولفه هایی دانست که سلبریتی های ورزشی در ایفای نقش مسولیت اجتماعی بایستی بازی کنند. محمدیان و همکاران (۱۳۹۵) مسولیت اطلاعاتی را از جمله مسولیت های اجتماعی تولیدکنندگان کالاهای تند مصرف در حوزه بازاریابی معرفی کرده اند. در ایفای نقش مسولیت اجتماعی بایستی که به مولفه اطلاع رسانی و تبلیغات توجه شود و شرکت های صنعتی و معدنی گل گهر سیرجان برای وظایف و مسولیت هایی که انجام می دهند و همینطور وظایف و مسولیت هایی که بر عهده دارند، بایستی اطلاع رسانی و تبلیغات کنند و در راستای تحقق مسولیت اجتماعی شرکت اطلاعات لازم را با شفافیت ارائه دهند.

۵- تحلیل مضمون نتایج کیفی تحقیق نشان داد که مسولیت در قبال اجتماع (مشری مداری، توجه به عموم جامعه، مسولیت پیرامون امور شهری و گسترش و بهبود فضای شهری) از جمله مولفه های موثر بر ایفای نقش مسولیت اجتماعی شرکت های صنعتی و معدنی گل گهر سیرجان است. احسان و کالیم (۲۰۱۲) مسولیت در برابر جامعه را از مولفه های مسولیت اجتماعی معرفی کرده اند. اقدام پور و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی دریافت که توسعه اجتماعی و مسولیت در برابر اجتماع از جمله مولفه های مسولیت پذیری اجتماعی دانشجویان نظام آموزش عالی است. گلی و همکاران (۱۳۹۷) نیز در پژوهشی دریافتند که مسولیت در قبال محیط بومی و توسعه محیطی از جمله مولفه های مسولیت پذیری اجتماعی شرکت ها و سازمان ها می باشد. شرکت های صنعتی و معدنی گل گهر سیرجان در محیط پیرامون خود مسولیت ها و وظایفی بر عهده دارند که به آنها در قبول مسولیت کمک می کند و زمینه را برای توجه به مشتریان و مشری مداری فراهم می کند و وظایف و مسولیت های خود را انجام می دهد، به محیط اطرافش توجه دارد و مصالح و منافع جامعه را در تصمیم گیری هایش لحاظ می کند، پیرامون امور شهری و گسترش و بهبود فضای شهری محیط اطرافش توجه دارد و پاسخگو است و برای دستیابی به اهداف شرکت سعی در احترام به اجتماع و قبول مسولیت در قبال آن دارد.

۶- مسولیت در قبال افراد (ساخت و تجهیز مراکز درمانی، تامین مالی کارکنان، کمک به اقشار کم درآمد، اشتغال زایی، ارائه تسهیلات به جوانان، ساخت مراکز فرهنگی و ایجاد مراکز تفریحی) مولفه ای است که با استفاده از تحلیل مضمون داده های کیفی تحقیق حاصل شده است و به عنوان مولفه ای مهم و تاثیرگذار برای شرکت های صنعتی و معدنی گل گهر سیرجان شناخته شده است. یادگارزاده (۱۳۹۷) در مطالعه ای مسولیت در قبال افراد را از جمله مولفه های مسولیت پذیری اجتماعی متخصصان برنامه ریزی درسی معرفی کرده است. بدایغی و همکاران (۱۳۹۹) مسولیت در قبال افراد جامعه و تأمین حداقل نیازهای افراد جامعه را از جمله مسولیت های اجتماعی در سازمان تامین اجتماعی معرفی کرده

^۱ Abuín-Penas

است و یکی از مسئولیت‌های سازمان تامین اجتماعی را این می‌داند که به عقاید مشتریان و کارکنان احترام بگذارد. چون افراد جامعه از طبقات مختلفی تشکیل شده است پس احترام به عقاید اقشار جامعه لازم است. حبیبی و همکاران (۱۳۹۵) بعد مسئولیت عمومی فردی را شامل شاخص‌هایی همچون حل مشکلات اجتماعی، تلاش برای کسب منفعت عمومی و تساوی و نفی هرگونه تبعیض دانسته است. دانایی فرد و همکاران (۱۳۹۹) نیز در مطالعه‌ای دریافته‌اند که مسئولیت در برابر افراد از جمله مسئولیت‌های اجتماعی از دیدگاه آیات و روایات برای دانشگاه‌های جامعه اسلامی است. شرکت‌های صنعتی و معدنی گل‌گهر سیرجان بایستی در قبال افرادی که در محیط شرکت‌ها کار می‌کنند، مسئول بوده و وظایف و مسئولیت‌های خود در قبال این افراد را انجام دهند و در صدد انجام امور مربوط به کارکنان قصور و کوتاهی نکنند و همچنین در برابر افرادی که در پیرامون این شرکت‌ها زندگی می‌کنند، مسئول بوده و بایستی تا نقش خود را به درستی ایفا کنند و برای رفع مشکلات معیشتی و درآمدی تلاش کنند و در صورت امکان از این افراد در مجموعه خود استفاده برده و برای آن اشتغال ایجاد کنند.

۷- مسئولیت‌های زیست محیطی (افزایش فضای سبز و کاهش آلودگی‌های محیط زیست) از جمله مسئولیت‌های اجتماعی است که در این تحقیق بر اساس نظر خبرگان و با استفاده از روش تحلیل مضمون برای شرکت‌های صنعتی و معدنی گل‌گهر سیرجان به عنوان مسئولیت اجتماعی شناسایی و استخراج شده است. دانایی فرد و همکاران (۱۳۹۹) مسئولیت اجتماعی را از جمله مسئولیت‌های حائز اهمیت از دیدگاه آیات و روایات برای دانشگاه‌های جامعه اسلامی معرفی کرده‌اند. خلیفه سلطانی و همکاران (۱۴۰۰) در تحقیقی مسئولیت زیست محیطی را از جمله مسئولیت‌های اجتماعی سلبریتی‌های ورزشی بیان کرده‌اند. داسلورد (۲۰۰۸) در تحقیقی مسئولیت اجتماعی را به عنوان مولفه مهم در پذیرش مسئولیت اجتماعی معرفی کرده است. خلیلی عراقی و یقین‌لو (۱۳۸۳) بحث درباره مسئولیت اجتماعی پذیر بودن سازمان‌ها مطرح است. سازمان‌تأمین اجتماعی نیز مانند سایر سازمان‌ها در تلاش جهت حفظ منافع اجتماعی است. از این رو به ابعاد بشردوستانه، قانونی، محیط زیست و اخلاقی در چارچوب‌هایی همچون پشتیبانی از افراد بیمه شده، تعیین حدود فعالیت طبق قانون، استفاده بهینه از امکانات جهت حفظ محیط زیست و تکریم همه اقشار جامعه و رعایت ارزش‌ها جهت رعایت اخلاق پرداخته است. پترینی^۱ (۲۰۱۷) نیز در تحقیقی مسئولیت‌پذیری زیست محیطی را از جمله مولفه‌های مهم در مسئولیت‌پذیری اجتماعی معرفی کرده است. احمدی و آذر (۱۳۹۴) نیز در پژوهش‌های خود برنامه‌های اجتماعی و محیط زیست را از جمله مولفه‌های مطرح در زمینه مسئولیت‌پذیری اجتماعی معرفی کرده‌اند. در صورتی شرکت‌های صنعتی و معدنی گل‌گهر سیرجان موفق هستند که بتواند شاخص‌ها

^۱ Petrini

و معیارهای زیست محیطی و وابسته به محیط زیست جامعه را رعایت کنند و در لوای این قوانین و مقررات به انجام فعالیت‌های خود بپردازند و زمینه را برای توسعه و گسترش فعالیت‌های خود به وجود آورند.

پیشنهاد‌های کاربردی

- به منظور انجام پژوهش‌های آتی در راستای این مطالعه، موارد زیر پیشنهاد می‌شوند:
- با توجه به اینکه پژوهش حاضر با استفاده از روش تحلیل مضمون، نظریه جدید معرفی نموده است، توصیه می‌شود عناصر آن به طور کمی مورد بررسی قرار گرفته و آنگاه با نظریات و مدل‌های موجود مقایسه شوند.
 - پیشنهاد می‌گردد تا در تحقیقی پیشایندها و پیامدهای مسؤلیت‌های اجتماعی شناسایی و اولویت بندی شوند.
 - پیشنهاد می‌گردد تا با استفاده از پرسشنامه، داده‌های کمی در مورد این متغیر در جامعه آماری تحقیق مورد سنجش و ارزیابی قرار گیرد و نتایج با نتایج حاصل از تحقیق حاضر مقایسه و ارزیابی شود.
 - با توجه به اینکه مولفه اطلاع‌رسانی و تبلیغات در این تحقیق مورد توجه قرار گرفته و در تحقیقات و مطالعات قبلی کمتر به آن توجه شده است، در تحقیقی تطبیقی به بررسی مدل‌های موجود در این زمینه و مقایسه مفاهیم متناظر با آن در سایر مدل‌ها پرداخته شود.

منابع

- [۱] ابراهیمی، معصومه (۱۳۹۸). بررسی رابطه بین مسؤلیت اجتماعی سازمان و مشارکت‌جویی سازمانی مدیران مدارس ابتدایی شهرستان آبادان. کنفرانس بین‌المللی علوم انسانی، روان‌شناسی و علوم اجتماعی، مرکز همایش‌های بین‌المللی صداوسیما. تهران.
- [۲] اصلی پور، سونیا. (۱۳۹۹). مدرسه اجتماعی، تأکید بر نقش پایداری اجتماعی مدارس در احیای تعاملات اجتماعی محله و توسعه شهری پایدار، نمونه موردی، کرمانشاه: کنگره بین‌المللی پایداری در معماری و شهرسازی.
- [۳] اقدامی، اسماعیل، مشکى میاوقی، مهدی، کرد رستمی، سهراب، خردیار، سینا. (۱۳۹۹). بررسی رابطه بین مسؤلیت اجتماعی و نگره‌داشت وجه نقد با تأکید بر نقش واسطه‌ای عوامل ریسک سیستماتیک و حاکمیت شرکتی. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، سال نهم، شماره ۳۴، صص ۳۵-۴۵.

- [۴] باقری نژاد، زینب، عبدالهی، بیژن، حسن پور، اکبر، جعفری نیا، سعید. (۱۴۰۰). طراحی الگوی مسئولیت اجتماعی مدیریت منابع انسانی در صنعت برق، پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی، سال دوازدهم، شماره ۲، صص ۱۴۷-۱۸۷.
- [۵] بداعی، داریوش، اسلامبولچی، علیرضا، ربیعی مندجین، محمدرضا. (۱۴۰۰). طراحی الگوی مسئولیت اجتماعی با رویکرد اسلامی ایرانی در سازمان تامین اجتماعی (مطالعه موردی: استان های تهران، فارس، کرمانشاه، لرستان، فصلنامه علمی مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی). سال دهم، شماره ۱.
- [۶] جامعی، رضا، نجفی، قاسم. (۱۳۹۸). بررسی رابطه بین افشای مسئولیت اجتماعی شرکت و حق الزحمه حسابرسی. دانش حسابداری مالی، سال ششم، شماره ۱، صص ۱۳۷-۱۶۱.
- [۷] شهبواری، حدیث، صداقت، حسین. (۱۴۰۰). طراحی مدل فرهنگ کار مبتنی بر مبانی اسلامی در راستای توسعه کارآفرینی اجتماعی در شرکت صنعتی و معدنی گل گهر. پنجمین کنفرانس ملی کارآفرینی دانشگاه صنعتی شریف. تهران.
- [۸] کاظم پور، محمد. (۱۴۰۰). «مسئولیت پذیری و تعاملات رفتاری کارکنان مشاغل»، فصلنامه علمی تخصصی دانش انتظامی پلیس پایتخت، شماره ۱۶، صص ۱۶۶-۱۴۷.
- [۹] گرکز، منصور، حقدادی، محمدرضا. (۱۴۰۰). بررسی ارتباط مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت‌ها و خوانایی صورت‌های مالی. پژوهش‌های تجربی حسابداری، سال یازدهم، شماره ۲، صص ۴۷-۷۰.
- [۱۰] یعقوبی، الله، اسمعیلی، حلیمه، خرمی، قاسم. (۱۳۹۹). بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی و ارتقاء برند با نقش میانجی محیط سازمانی شهرداری شیراز از طریق معادلات ساختاری. پژوهش‌های کاربردی در مدیریت و حسابداری، سال پنجم، شماره ۱۸، صص ۴۳-۵۳.
- [۱۱] Abuin-Penas J, Babiak K, Martinez-Patino M J. (۲۰۲۰), Athlete's philanthropy and social responsibility communication on social media during COVID-۱۹. Journal of Human Sport and Exercise, in press.
- [۱۲] Alkaraz, N, Carey, P., Liu, L., & Qu, W. (۲۰۱۹), Voluntary corporate social responsibility reporting and financial statement auditing in China, Journal of Contemporary Accounting & Economics, ۱۳(۳), pp. ۲۴۴-۲۶۲.
- [۱۳] Dastfono, J Carcello, J. V., Hermanson, D. R., Neal, T. L., & Riley Jr, R. A. (۲۰۱۸), Board characteristics and audit fees, Contemporary accounting research, ۱۹(۳): ۳۶۵-۳۸۴.
- [۱۴] Salmons, M., Perez., A and Bosque, I. (۲۰۱۷). The Social Role of Financial Companies as a Determinant of Consumer Behavior, The International Journal of Bank Marketing, Vol. ۳۰ No. ۱, pp. ۵۷- ۷۳.